

לרמות
רפאל נפתלי הרץ בן אסתר
ה"י

השפעת הסביבה על האדם

פרשת שופטים

"ובערת הרע מקרבך" (פרק יז, פס' ז)

בפרשת שופטים כתוב "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה ובערת הרע מקרבך". ודין זה הוא בכל 36 הרוגי בי"ד כמבואר ברמב"ם (פרק י"ג מהל' סנהדרין הל' א') "ועדיו הם שהורגין אותו בכל מיתה". ובד"כ היה מת רק ע"י העדים, ורק באופנים מאד רחוקים נהרג ע"י שאר אנשים. וכדכתב הר"מ (פרק טו מסנהדרין הל' א') "ובית הסקילה גבוה שתי קומות, עולה לשם הוא ועדיו וידיו אסורות, ואחד מן העדים דוחפו על מתניו מאחוריו והוא נהפך ונופל על ליבו לארץ... ואם לא מת מדחיפה זו – מגביהין העדים אבן שהיתה מונחת שם, משא שני בנ"א, והעד השני מרפה ידיו ומשליך את האבן על לבו... ואם לא מת רגימתו בכל ישראל שנא' "יד העדים... ויד כל העם באחרונה" וכן לגבי שאר מיתות כמבואר בהל' ג-ד... (ורק באופן רחוק שהעדים היו גידמים, נהרג ע"י אחרים).

ויש להבין למה צריך שהעדים הם אלו שיהרגו את החוטא, ועוד יש להבין למה כתוב "ובערת הרע מקרבך" שלכאורה היה יותר ראוי לכתוב "ובערת הרע מישראל" או "ובערת הרע" אבל מזה זה "מקרבך"? ותירץ בספר טעם ודעת (עמ' קטז) "כי מי שמצוי בסביבתו עוברי עבירה ורואה אותם תמיד במעשיהם החטאים, מתרגל הוא בזה ושוב אין הדבר חמור אצלו כ"כ, ולזה אמר הכתוב "ובערת הרע מקרבך" ומכוון בזה מה שיד העדים תהיה בהם בראשונה, כי העדים אשר ראו החטא, נסתגלו בנפשם לזה החטא ועליהם לסקול את החוטא כדי שישורישו בליבותם את חומרת החטא, לכן נאמר לעדים שהם יסקלו ואז ובערת הרע מקרבך – כלומר מקרב העדים כי לאחר שראו עבירה חמורה הוקל אצלם חמור החטא ולכן נצטוו שבידיהם יסקלו ויבערו בזה הרע מקרבם. ודבר זה יסוד גדול למצויים בין מחללי שבת..."

עצם הידיעה שיש חוטאים משפיע לרעה

ולפי"ז גם תתבאר הגמ' בסוטה ב. שהסיבה שנסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה כי "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". ולכאורה קשה שהרי הרואה סוטה בקלקולה ובניווולה בבית המקדש איך שבטנה צבה וכו'... הרי קיבל "שיעור מוסר" הכי טוב שרואה איך החוטא נענש, וא"כ הוא ודאי לא צריך להזיר עצמו מן היין כי כבר יידע להזהר. אלא מסתבר כנ"ל שכיון שראה שיהודי מסוגל לחטוא כנגד מלך מלכי המלכים, בתת מודע זה מקרר אותו (וכמו בעמלק שאע"פ שנכווה הוא "מקרר את האמבטיה",

בשיעורי תורה
מפי המחבר

ניתן להעביר
ולהפיץ עלון זה
לתועלת הרבים

שהראה שאפשר להלחם נגד עם ה'), ואף שרואה שמקבלת עונשים, בכ"ז מחליש אותנו, ולכן צריך להזיר עצמו מן היין.

לירושלים אין שילוט

וכמו כן לפי"ז יובן מה שכתוב בפר' שופטים בעניין ערי מקלט שנצטוונו "תכין לך הדרך" (יט, ג) ובמשנה במכות ט: ובגמ' י: איתא ונפסק ברמב"ם פ"ח מרוצח הל' ה', שבכל צומת בא"י צריך לעשות שילוט לכיוון ערי מקלט. וצריך להבין מה הטעם בזה, ומדוע לירושלים לא עשו שילוט כדי שידעו עולי רגלים את כיוון הדרך? אלא שאם לא היה שילוט לערי מקלט ואדם היה שואל איך מגיעים לעיר מקלט, אנשים היו רואים שגם הוא רצח בשוגג, וגם הוא... וגם ההוא... ואז יקל בעיניהם איסור רציחה, שהרי יכול לקרות לאנשים חשובים... ואף שהעבירה היא בשוגג, אבל כיון שהוקל בעיניהם האיסור יכולים להגיע לעבירה בקלות ולזלזל יותר בחיי אדם, ומזה יגרם שיהרגו בשוגג. ואילו לירושלים אין צריך שילוט כדי שאדרכה אנשים ישאלו איך מגיעים לירושלים וזה יעורר את כל עמ"י להזדרז ולעלות לרגל. שהרי הבן יגיד לאביו – מתי כבר אנחנו עולים לירושלים, שהרי כבר ההוא עלה, וגם ההוא... ואפילו זה... וכך כשיראה וישמע עוד עושי מצוות זה ישפיע במודע ובתת מודע על האדם לעשות ג"כ את המצוות. ולכן נצרך השילוט שיסיר את הצורך של הרוצח לשאול על מקום העיר מקלט.

אי שיויון בחלוקת ערי מקלט

ובזה יובן גם מאמר חז"ל ששאלו במכות ט:; איך יתכן שהיה שלוש ערי מקלט בכל א"י ושלוש בעבר הירדן, והרי א"י הרבה יותר גדולה מעבר הירדן ותירצו, שבעבר הירדן יש הרבה רוצחים. וקשה – מילא יש הרבה רוצחים במזיד אבל כאן אנו עוסקים ברוצח בשגגה שקורה בבלי דעת וזה יכול לקרות בכל מקום? אלא' מבאר המהר"ל שכיון שיש הרבה רוצחים במזיד זה משפיע על כולם שעבירת הרציחה היא לא כ"כ נוראה, ועי"ז מגיעים לרצח בשוגג, כי עמוק בתוך ליבם פחות מקפידים להזהר.

"דרך ברייתו של אדם להיות נמשך..."

וכתב הרמב"ם (בהל' דעות פרק ו' הל' א') וזה לשונו: דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו אחר רעיו וחבריו ונוהג במנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך, כדי שלא ילמד ממעשיהם. וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה – ילך למקום שאנשיו צדיקים ונהוגים בדרך טובים, ואם היו כל המדינות שהוא יודע ושומע שמועתם נוהגין בדרך לא טובה, כמו זמננו זה, או שאינו יכול לילך למדינה שמנהגותיה טובים – מפני הגייסות או מפני החולי, יש לבדו יחידי כענין שנא' יישב בדד וידום" (איכה ג, כח) ואם היו רעים וחטאים שאין מניחים אותו לישב במדינה אלא א"כ נתערב עמהם ונוהג במנהגם הרע – יצא למערות ולחוחים ולמדברות ואל ינהיג עצמו בדרך חטאים"...

והדבר מבהיל, כמה אדם בטבע ברייתו נמשך ומושפע בין לטובה ובין לרעה מסביבתו ואין שום עצה אלא לברוח ולחיות במדבר ורק כך יוכל להציל את נשמתו מאבדון.

ירא ורך הלבב

ועוד רואים בפרשתנו, שבכל חוזרי המלחמה כתוב "פן ימות במלחמה", אבל בירא ורך הלבב כתוב, "ולא ימס" בלי "פן ימס", כי הירא ורך הלבב בודאי ישפיע על חבריו ויגרום להם פחד וכו'. כי אדם משפיע על זולתו.

טיהור ארץ הקודש

ועוד נאמר בפרשתנו "לא תחיה כל נשמה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות" וברש"י משמע שאם חוזרים בתשובה אין נהרגים², וכל האיסור שיחיו בא"י – כי ישפיעו עלינו לרעה.

עגלה ערופה

עוד נאמר בפרשה – לגבי עגלה ערופה שהעיר הקרובה צריכה להביא את זקניה שיגידו "כפר לעמך ישראל". ובאבן עזרא (וברמב"ן) ביארו שהחטאים שהיו בעיר גרמו שמישהו ירצח, ולכן "כפר לעמך ישראל". ויש להבין, וכי במילים אלו נתכפר לרוצח? אלא שפָּרַר – עלינו' שחטאנו, ומכאן למד בעל הטורים שכל ישראל ערבים זה לזה ואנו אשמים בחטא של הרוצח.

ברכת הבנים כאפרים וכמנשה

עכ"פ למדנו כמה הסביבה משפיעה לרעה, ולכן כל חייו, הילד היהודי שומע את הברכה מאביו "ישימך.. כאפרים וכמנשה" כמה צריך להזהר מסביבה רעה, שאם ח"ו הילד יגיע ח"ו לסביבה רעה, שיהיה לזכותו הרבה תפילות – שיזכה להנצל, כמו שניצלו אפרים ומנשה, שאע"פ שגדלו בארץ טמאה הצליחו להשאר טהורים³.

¹ ותירוצים אחרים כ' בתוס' במכות ט: ד"ה בגלעד, וברמב"ן עה"ת.

² ע"ע בתוס' ד"ה כיון בגיטין מו.

³ וקעין זה בתענית ה': שברכו האמוראים זה את זה. שכל נטיעות שינטעו ממך יהיו כמותך. וכי מצאנו שאדם נוטע משהו ויוצא משהו אחר, אלא אמר שכוונת הברכה היא שפירותיך מתוקין וצילך נאה משום שאמת המים עוברת תחתך והשמש מכוונת בדיוק לפירותיך כנדרש להם, אך אם יקחו מפירותיך וינטעו אותם במקום אחר שאין בו תנאים אלו, אפשר שלא יהיו כמותך, ולכן יה"ר שיהיו כמותך בכל מקום, שאף אם צאצאיך לא ידורו במקום שאתה דר, יה"ר שיהיו כמותך בכל אופן.

חיידקי טומאה

וזהו שהזהירונו חז"ל באבות (א,ז) "התרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע" ולכאורה קשה למה צריך גם להתרחק אחרי שבלא"ה לא נתחבר אליו, אלא מוכח שההשפעה לרעה חלה גם כשלא מתחברים אליו, אלא אפילו כשרואים אותו עושה חטא זה משפיע ומצנן יר"ש וכדלעיל. ויותר מזה מצינו בלב אליהו בפר' נח, שמקשה איך יתכן שהחיות והאדמה חטאו בדור המבול והרי אין להם בחירה? אלא, שהחטאים הרבים גרמו לחיידקי טומאה בעולם, שזה מציאות שמשיפעה גם על החיות והאדמה, ואמנם כנגד זה יש גם חיידקי קדושה שיוצאים מצדיק, שמשפיעות לטובה, (ולכן שקונים דירה צריך לברר מי גר שם, שיכול להיות שנספגו בקירות חיידקי טומאה מאדם רשע ויכול "לדבק" כמו מחלה, ובלב אליהו הביא מעשה, שהיה בית חולים שכל מי שנכנס בו, נדבק במחלות קשות, ולא הבינו את הסיבה עד שגילו שכל השנים נספגו בקירות חיידקים, ולא היתה ברירה אלא לשרוף את הבית חולים, ומכאן, שלא עוזר לצבוע את הדירה, ועוד, שנספג גם ברצפה, ובארונות המטבח וכו'). וכעין ההסבר של הרב מפונביז' זצ"ל על יוסף משיטא שנכנס לקודש, ואח"כ חזר לגמרי בתשובה, כי "רגע אחד בקודש" משפיע, ואיך באמת משפיע? ע"י האויר הקדוש שנושמים בו. וע"ע בתוס' בב"ב כא. שכל מי שהגיע לירושלים קיבל חיזוק גדול כשראה כהנים בעבודתם וכו'.

התקשורת מחליטה בשבילו

ומכל הנ"ל יובן, מדוע דווקא במכת שחין, פרעה אמר "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים", ומבאר הרמב"ן – שהסיבה היא כי זאת המכה היחידה שהחרטומים לא היו ליד פרעה, כי התביישו לצאת עם הפצעים, והרשעים האלו בגאווה (שחשבו שהם החכמים שבעולם) לא רצו להודות בכח עליון, ופרעה שהיה מוקף בהם מבוקר עד ערב, לא יכל לחשוב לבד. ורק כשהיה לו "שקט" במכת שחין יכל לתפוס את האמת הפשוטה. (וכך אדם היום לא חושב, כי התקשורת מחליטה בשבילו, מה לחשוב על זה ועל קבוצה היא וכו'.. ורק נשאר לו לבחור בין פרשן אחד לפרשן השני, כמו פרעה שהיה צריך לבחור בין עצת חרטום א' לעצת חרטום ב').

איני דר אלא במקום תורה

וזהו שאמר רבי יוסי (באבות ו, ט) איני דר אלא במקום תורה. וכשהציעו לו לדור בעיר אחרת, הכוונה שילמד שם תורה, וא"כ לא רצו לבטלו מלימוד ולמה הוצרך להביא להם פסוק כמה התורה חשובה? אלא שזה גופא ר' יוסי ענה להם – אני רוצה ללמוד תורה ואדם נמשך אחרי הסביבה שלו, ואם אני יגור בעירכם בהכרח שיפגום בלימוד התורה, ולכן איני דר אלא במקום תורה, והביא חיזוק מהפס' כמה התורה חשובה (וע"ע מכתב מאליהו ח"א עמ' 153, ובעל הטורים (ב, טז), שאע"פ שיתרו נתגיר, מ"מ נכדו של משה נהיה כומר לע"ז בגלל השפעה במדין על ילדיו של משה).

שלא ילמד ממועשיו

וכמה הפליגו חז"ל להרחיק את האדם מסביבה רעה, כמו שאיתא בהגיגה יח: שגזרו טומאת מדרס על בגדי ע"ה, כדי שלא ילמד ממועשיו. (ורואים בתוס' בכתובות סב, שאפילו שזה גרם לע"ה לא להבין את החכמים וגרם לחילול ד', בכ"ז חז"ל העדיפו להתרחק מהם), וע"ע במשנה באהלות פרק י"ח משנה ז, ובפ"י משנה אחרונה שם, "כדי שלא ידור עם העכו"ם וילמד ממועשיו", ובשיעור של "כדי יצירת הוולד מפני חשש נפל" רמזו לנו שהעיקר להתרחק מפני הזנות הפרוץ בהם (קול יעקב – תחילת פר' ראה עמ' שכג, והוסיף שם שלכן כ' הראב"ד בפרק יא הל' ט' מהל' טומאת מת, שבעיר של עכו"ם שחרבה אין בה משם מדור העכו"ם, כי כבר אין חשש שילמד ממועשיו כי הכל חרב). ומבהיל הדבר שאפ"י על מלאכים הסביבה משפיעה כדמצינו בבראשית (ו, ב) "ויראו בני האלקים את בנות האדם כי טובות הנה". וכן המלאכים בסדום הושפעו והתגאו עיין בב"ר (פ"ג, ג).

"מה באמת חשבת" ???

ואסיים בסיפור, שיום אחד הייתי עם אדם מסכן שהרופאים הודיעו לו שישאר לו רק כמה חודשים לחיות מכיוון שיש לו ר"ל את המחלה הנוראה בריאות בצורה קטלנית. וכשהיה בהלם ממה ששמע, שאלו האיש שטיפל בו "מה חשבת" ? "מה באמת חשבת" ? אתה כבר 40 שנה מעשן שני קופסאות ליום ! ואוכל אוכל לא בריא, ובצורה לא בריאה... עד איזה גיל חשבת שתחיה ??? ובאותו יום מישהו אחר לגמרי, סיפר לי שהוא בהלם על פלוני שלומד תורה הרבה והוא צדיק גדול, ויש לו עשר ילדים צדיקים, והנה ביום אחד אשתו החליטה לרדת מהד"ר ר"ל ולברוח לגיהנום... והאדם הזה למרות שגר בעיר שרובה לא צדיקים (בלשון המעטה), יושב ולומד תורה... אמרתי לו את מה ששמעתי בבוקר... וכי מה חשב אדם זה...? מה באמת הוא חשב...??? שמשפחתו תשאר טהורה כשינשמו את האויר הטמא היוצא מרשעים, שההבל היוצא מפייהם מסוכן שממלא את כל האויר בחיידקי טומאה (וכדוהב לעיל מהלב אליהו פר' נח בשם הזוהר)...

להתגרש כדי לעבור לסביבה אחרת

ואמר לי, גם אני גר בעיר היא, ואני רוצה לעבור דירה לעיר של גדולי התורה והחסידות... אבל אשתי לא רוצה וכי אני צריך להתגרש מאשתי בשביל זה ? ענית לי "שיזרוק את הכדור אליה" כלומר, תגידי לה אני עובר לשם, ואני מאוד אשמח שתבואי לגור איתי ונחיה בשמחה עד 120, ועכשיו את תתייעצי עם מי שאת מתיעצת, האם כדאי לעזוב בעל כ"כ יקר רק בגלל מקום מגורים... (וזה מלבד מה שאם נחליט שזה מה שהוא צריך לעשות, לא יעזור לתרץ לקב"ה "האשה אשר נתת עמדי" היא אשמה... כדלמדנו בפר' בראשית שת' זה, לא עזר לאדם הראשון...)

להערות, הארות והוספות על העניינים הנכתבים בעלון, לתרומות והנצחות ולקבלת הגליון במייל ניתן לפנות למשה קליין: חגי 8, ב"ב פקס: 03-5668468 טל': 052-7134545 yomam24@gmail.com

יומם ויליה

 יומם ויליה
 yomam24@gmail.com

יומם ויליה
 הקמת והסרת שיעורי תורה הפצתם בכל העולם ושמירתם לדורות

 חגי 8, בני ברק 052-7134545